

GIÁO DỤC BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG ĐẤT THÔNG QUA HOẠT ĐỘNG NGOÀI TRỜI CHO TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI TẠI TỈNH PHÚ THỌ

Hoàng Thanh Phương

Trường Đại học Hùng Vương
Email: phuong83hvu@gmail.com

Article History

Received: 16/3/2020

Accepted: 09/4/2020

Published: 08/5/2020

Keywords

environment education,
environment soil, outdoor
activities, kindergarten
children.

ABSTRACT

Education of soil environment is the responsibility of all humanity, associated with the responsibilities of each country and each specific person. Soil environment education should be carried out among children from an early age to create good behaviors towards the soil environment, and the children should be educated to be aware of their responsibilities in protecting the environment in general. In this article, the author proposes some measures to educate soil environment for preschool children aged 5-6 through outdoor activities to help children have an understanding of the soil environment, thereby forming attitudes, correct behavior of children towards protecting the living environment.

1. Mở đầu

Môi trường đất có vai trò quan trọng đối với đời sống của con người, là nơi trú ngụ của con người và hầu hết các sinh vật. Đất là nguồn tài nguyên quý giá, là nơi cung cấp rất nhiều các khoáng sản, vật liệu xây dựng cho con người. Tuy nhiên, với nhịp độ gia tăng dân số và tốc độ phát triển công nghiệp và đô thị hóa hiện nay thì diện tích đất canh tác ngày càng bị thu hẹp lại, chất lượng đất ngày càng bị suy thoái. Theo Lê Thanh Vân (2004), vấn nạn ô nhiễm môi trường đất do đất bị ảnh hưởng bởi các chất thải rắn của khu công nghiệp, nông nghiệp, khu dân cư làm phá hủy cảnh quan thiên nhiên, ảnh hưởng đến sức khỏe con người và động, thực vật. Vì vậy, việc giáo dục bảo vệ môi trường đất rất cần thiết và cấp bách, cần được tiến hành cho mọi người ngay từ lứa tuổi mầm non.

Để cung cấp cho trẻ những hiểu biết về môi trường đất và giáo dục trẻ biết cách bảo vệ môi trường đất, giáo viên (GV) có thể thông qua nhiều hoạt động khác nhau trong trường mầm non; trong đó, hoạt động ngoài trời là một hoạt động phù hợp với nhiều ưu thế. Thông qua hoạt động ngoài trời, trẻ sẽ có cơ hội tiếp xúc với các đối tượng trong môi trường đất, từ đó kích thích trẻ tìm tòi, khám phá, trải nghiệm và điều chỉnh hành vi của mình, có thái độ tích cực khi tiếp xúc với môi trường đất.

Bài viết đề xuất một số biện pháp giáo dục môi trường đất cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi thông qua hoạt động ngoài trời nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục bảo vệ môi trường đất cho trẻ trong trường mầm non.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Nội dung giáo dục môi trường đất cho trẻ mầm non

Theo Hoàng Thị Phương (2011), môi trường đất bao gồm các loại đất và các vật thể rắn khác như cát, sỏi, đá, các loại khoáng sản có trên hoặc trong lòng Trái đất; đó là nguồn tài nguyên vô cùng quý giá của con người. Nội dung giáo dục môi trường đất cho trẻ mầm non bao gồm:

- *Hình thành biểu tượng về môi trường đất cho trẻ mầm non:* Hình thành biểu tượng về các loại đất và các vật thể rắn khác (đất, cát, sỏi, các khoáng sản) có trên Trái đất, tên gọi, đặc điểm, tính chất, sự phân bố trong không gian, sự thay đổi về thành phần kết cấu do tác động của môi trường sinh vật, nước và không khí.

- *Hướng dẫn trẻ tìm hiểu về vai trò của đất đối với đời sống sinh vật và con người:* Đất có khả năng cung cấp chất dinh dưỡng, oxi cho cây trồng, là nơi cư trú của các loại sinh vật trên trái đất. Đối với con người, đất là môi trường sản xuất lương thực, thực phẩm; là nền móng cho các công trình xây dựng của con người; là đường giao thông thuận lợi cho việc đi lại; là nơi cung cấp hầu hết các khoáng sản, vật liệu xây dựng. Con người và các sinh vật ở cạnh đều sống ở trên hoặc trong đất nên đất ẩm ướt hay khô ráo, đất tốt hay đất xấu, đất bẩn hay đất sạch đều ảnh hưởng trực tiếp hay gián tiếp đến đời sống con người. Đất còn có giá trị cao về mặt lịch sử, tâm lí và tinh thần với con người; là tư liệu sản xuất cơ bản nhất của sản xuất nông nghiệp; là điều kiện không thể thiếu được của sự tồn tại và tái sinh hàng loạt thế hệ loài người kế tiếp nhau.

- *Tổ chức cho trẻ tìm hiểu về tình trạng ô nhiễm môi trường đất ở Việt Nam hiện nay:*

+ Ô nhiễm môi trường đất do nhiều nguyên nhân khác nhau: nước bẩn; rác thải sinh hoạt của con người ở gia đình, trường học, bệnh viện, các khu vui chơi giải trí; mầm bệnh kí sinh, vi khuẩn; sản phẩm hoá học trong công

nghiệp, nông nghiệp (thuốc trừ sâu, chất bảo vệ thực vật, thuốc diệt cỏ,...); chất thải không phân huỷ trong đất như xỉ than, cặn khoáng, chất dẻo,....;

+ Thoái hoá đất do sự biến đổi khí hậu và hoạt động tiêu cực của con người gây ra: hạn hán, lũ lụt làm xói mòn đất, làm đất bạc màu, thay đổi kết cấu của đất; gió bão làm ô nhiễm bề mặt đất, làm cho các chất hữu cơ chưa phân huỷ, các chất độc hại phát tán trên bề mặt đất; do sử dụng đất không hợp lý, phá rừng, chăn thả quá mức, canh tác không hợp lý,... Đất bị thoái hoá có độ phì nhiêu kém đi và mất cân bằng dinh dưỡng;

+ Độ che phủ thực vật tự nhiên suy giảm ở vùng trung du, miền núi là nguyên nhân gây xói mòn vào mùa mưa;

+ Tình trạng đói nghèo, tăng áp lực dân số làm cho việc đầu tư thâm canh đất không bền vững (độc canh, thâm canh cây ngắn ngày).

- *Dạy trẻ kỹ năng bảo vệ môi trường đất*: Trên cơ sở được cung cấp tri thức, trẻ sẽ có những hiểu biết về môi trường đất và hình thành thái độ đúng đắn với môi trường đất. GV nên tạo cho trẻ những hành vi tích cực tới môi trường đất như không vứt rác bừa bãi; đi vệ sinh đúng nơi quy định; giữ gìn vệ sinh môi trường, vệ sinh cá nhân; tích cực tham gia vào lao động vệ sinh ở gia đình, trường lớp, nơi công cộng; tham gia trồng cây, giữ gìn môi trường không khí, nước trong sạch; tuyên truyền cho mọi người về việc gìn giữ bảo vệ môi trường đất; cho trẻ tích cực tham gia hoạt động liên quan đến vấn đề bảo vệ môi trường đất như hoạt động học tập, khám phá, ngoại khóa; đặc biệt, là hoạt động ngoài trời. Có thể tổ chức các hoạt động và các trò chơi có liên quan đến vấn đề bảo vệ môi trường như hoạt động “Nhặt rác sân trường”, trò chơi với cát, đất, sỏi, đá,...

2.2. Vai trò của hoạt động ngoài trời trong việc giáo dục môi trường đất cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Hoạt động ngoài trời là hình thức quan trọng để giáo dục môi trường cho trẻ, trong đó có giáo dục bảo vệ môi trường đất. Lê Thị Kim Anh (2017) cho rằng, hoạt động ngoài trời được tiến hành gồm nhiều hoạt động tích hợp trong một khoảng thời gian nhất định như quan sát có chủ đích một sự vật, hiện tượng tự nhiên; các hoạt động ở các khu chơi với cát - nước, chơi vận động; thử nghiệm; thí nghiệm; chăm sóc các con vật, cây cối...; khi đó, trẻ có thể tham gia vào tất cả các hoạt động tương tác với môi trường theo đúng nhu cầu và hứng thú của từng cá nhân. Với các đặc điểm khác biệt của hoạt động ngoài trời, có thể thấy hoạt động ngoài trời có ý nghĩa lớn đối việc giáo dục môi trường đất cho trẻ. Cụ thể:

- Hoạt động ngoài trời là không gian rộng, thoáng đãng, không khí trong lành trẻ được hòa mình cùng với thiên nhiên (Nguyễn Thị Hòa, 2009); là môi trường lí tưởng để trẻ khám phá những điều ẩn chứa trong lòng đất. Quá trình này, không chỉ giúp trẻ lĩnh hội các kiến thức về môi trường đất mà còn giúp trẻ có thái độ đúng đắn, kỹ năng lao động, hành vi ứng xử đúng với thiên nhiên.

- Khi tham gia hoạt động ngoài trời, trẻ sẽ được tiếp xúc trực tiếp với đất, đá, cát, sỏi,... thông qua các trò chơi, các thí nghiệm, thử nghiệm đơn giản để khám phá các đặc điểm, tính chất của chúng; xác định mối quan hệ của chúng với động vật, thực vật và với con người. Mặt khác, trẻ còn được tham gia các hoạt động lao động đơn giản liên quan đến đất và các vật thể rắn khác. Chính điều này sẽ mang lại cho trẻ những trải nghiệm thú vị, mở rộng sự hiểu biết và giúp trẻ điều chỉnh hành vi tích cực hơn để bảo vệ giữ gìn vệ sinh môi trường đất (Trần Thị Ngọc Trâm và Nguyễn Thị Nga, 2011).

- Trong hoạt động ngoài trời, bên cạnh những trò chơi vận động, GV có thể tổ chức cho trẻ tham gia các trò chơi sáng tạo. Những trò chơi này sẽ giúp trẻ phản ánh những ấn tượng về môi trường đất mà trẻ được tiếp nhận trên tiết học, qua hoạt động sinh hoạt hàng ngày, trong lao động của người lớn,... Trẻ có thể chơi xây dựng với các vật liệu tự nhiên (đất, cát, sỏi, đá và các nguyên vật liệu khác chúng tìm kiếm được ở trên sân trường). GV cần giúp trẻ lựa chọn vật liệu và hướng dẫn trẻ cách sử dụng các loại vật liệu đó. Loại trò chơi này sẽ rất hấp dẫn trẻ và tạo cho trẻ sự tò mò, thích thú khi tương tác với các đối tượng trong môi trường đất.

2.3. Thực trạng giáo dục môi trường đất thông qua hoạt động ngoài trời cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi tại tỉnh Phú Thọ

Để đánh giá thực trạng tổ chức hoạt động giáo dục bảo vệ môi trường cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi, chúng tôi tiến hành điều tra 126 GV đang dạy các lớp mẫu giáo tại các trường mầm non: Hùng Vương, Phong Châu, Lê Đồng, Văn Lung ở thị xã Phú Thọ; Gia Cẩm, Hòa Phong ở TP. Việt Trì; Sơn Dương, Thạch Sơn ở huyện Lâm Thao; Vân Du, Tiêu Sơn ở huyện Đoan Hùng trên địa bàn tỉnh Phú Thọ trong tháng 12/2019. Kết quả điều tra cho thấy:

- Về nhận thức của GV đối với sự cần thiết giáo dục bảo vệ môi trường cho trẻ mầm non: có 82% GV cho rằng giáo dục môi trường cho trẻ mẫu giáo là rất cần thiết; 18% GV cho rằng việc này là cần thiết. Điều này cho thấy, GV mầm non đều nhận thấy tầm quan trọng của việc giáo dục bảo vệ môi trường cho trẻ.

- Về các nội dung giáo dục bảo vệ môi trường: đa số GV thường giáo dục trẻ bảo vệ môi trường nước (90%), môi trường không khí (76%), môi trường sinh vật (72%) và thấp nhất là môi trường đất (34%). Như vậy, mặc dù GV

đã quan tâm đến việc giáo dục bảo vệ môi trường nói chung song nội dung giáo dục bảo vệ môi trường đất thì còn ít được khai thác trong khi các vấn đề ô nhiễm mặt đất, trong lòng đất, sự suy kiệt nguồn khoáng sản,... ngày càng trở thành vấn đề bức thiết của toàn nhân loại.

- Về các hình thức tổ chức giáo dục bảo vệ môi trường đất cho trẻ mẫu giáo: có 81% GV tổ chức giáo dục thông qua hoạt động trong sinh hoạt hằng ngày; có 86% GV cho rằng, có thể sử dụng hoạt động ngoài trời, 82% ý kiến chọn thông qua hoạt động lao động và 48% lựa chọn thông qua hoạt động ở các góc và khi chơi tự do. Kết quả này cho thấy, GV đã có sự nhìn nhận và đánh giá được ưu thế của hoạt động ngoài trời trong giáo dục trẻ bảo vệ môi trường đất. Tuy nhiên, trong quá trình quan sát, chúng tôi nhận thấy, phần lớn GV chưa nhận thức được hết tầm quan trọng của giáo dục môi trường đất cho trẻ mẫu giáo thông qua hoạt động ngoài trời. GV chưa hiểu đầy đủ mục tiêu, nội dung, các yếu tố ảnh hưởng đến việc giáo dục bảo vệ môi trường đất cho trẻ. Trong quá trình tổ chức hoạt động ngoài trời, GV hầu như chỉ chú ý đến việc cung cấp tri thức mà chưa chú trọng đến việc giúp trẻ vận dụng những kiến thức đó để giải quyết các tình huống cụ thể. Hiện nay, do điều kiện vật chất còn thiếu thốn; số lượng trẻ quá đông; GV chưa biết khai thác tiềm năng sẵn có từ môi trường xung quanh và hoạt động ngoài trời để khai thác và tổ chức, tích hợp các nội dung giáo dục bảo vệ môi trường đất cho trẻ, nên để đạt được mục tiêu nâng cao hiệu quả giáo dục môi trường nói chung và bảo vệ môi trường đất nói riêng, cần có những biện pháp tác động phù hợp để giúp GV có thể khai thác hết tiềm năng của hoạt động ngoài trời, tổ chức các hoạt động trải nghiệm thực tế nhằm điều chỉnh hành vi của trẻ tích cực hơn khi tham gia các hoạt động bảo vệ môi trường đất.

2.4. Đề xuất một số biện pháp giáo dục môi trường đất cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi thông qua hoạt động ngoài trời

2.4.1. Tích hợp nội dung giáo dục bảo vệ môi trường đất trong các chủ đề

Theo Lê Thị Ánh Tuyết và cộng sự (2019), mục tiêu phát triển lĩnh vực tình cảm, kỹ năng xã hội cho trẻ mẫu giáo cũng xác định rất rõ các nội dung giáo dục hành vi bảo vệ môi trường của trẻ. Vì vậy, để tiến hành giáo dục môi trường đất cho trẻ mẫu giáo hiệu quả, ngoài việc GV tạo điều kiện cho trẻ tiếp xúc với môi trường đất thông qua hoạt động ngoài trời thì GV cần khai thác nội dung giáo dục bảo vệ môi trường đất trong các chủ đề giáo dục và cải tạo môi trường. GV chủ động, linh hoạt khai thác nội dung giáo dục môi trường đất phù hợp với lứa tuổi cũng như khả năng của từng cá nhân trẻ và thực tiễn của từng địa phương; từ đó, triển khai giáo dục môi trường đất thông qua hoạt động ngoài trời theo một quy trình hoàn chỉnh.

- Chủ đề “*Nước và các hiện tượng tự nhiên*”: GV có thể khai thác chủ đề này hiệu quả trong việc giúp trẻ nắm được tính chất, đặc điểm các đối tượng trong môi trường đất.

- Chủ đề “*Thế giới thực vật*”: GV cho trẻ khám phá đặc điểm, tính chất và vai trò của đất đối với thực vật bằng cách cho trẻ quan sát vườn trường, trải nghiệm, trực tiếp tham gia vào việc trồng và chăm sóc cây trong vườn.

- Chủ đề “*Thế giới động vật*”: GV giúp trẻ nắm được vai trò của đất đối với các loài động vật cũng như sự tác động trở lại của động vật đối với việc hình thành và thay đổi cấu trúc đất. GV cho trẻ quan sát các loài động vật sống ở các vùng đất khác nhau.

2.4.2. Cải tạo môi trường hoạt động ngoài trời phù hợp với nội dung giáo dục môi trường đất

Để cải tạo môi trường cần tiến hành theo trình tự sau: (1) Khảo sát môi trường đất để tiến hành hoạt động ngoài trời theo mục đích đặt ra; (2) Lập kế hoạch cải tạo môi trường hoạt động ngoài trời theo hướng mở. Từ kết quả khảo sát và kế hoạch hoạt động ngoài trời, GV lập kế hoạch xây dựng môi trường hoạt động phù hợp với nội dung giáo dục môi trường đất. Ví dụ, ngoài những đồ dùng, đồ chơi đã được sắp xếp cố định, GV có thể bổ sung các đối tượng khác như cho các bồn cây làm từ lốp xe được sắp xếp sao cho trẻ dễ dàng quan sát được vai trò của đất đối với thực vật; GV sắp xếp các vật liệu chơi với đất, cát, đá,... thành một con tàu có những toa, những khoang và được gắn trên các bánh xe tiện cho việc di chuyển; GV có thể xây dựng các hố đựng cát để trẻ có thể trải nghiệm, khám phá được đặc điểm của cát, phân biệt được cát ướt và cát khô,... Để thực hiện được, GV cần: (1) Dự tính chi tiết những thay đổi về số lượng và cách sắp xếp đối tượng như thế nào là phù hợp; cần dự tính các loại đối tượng trẻ có thể bổ sung như trẻ có thể thả thêm hòn đá nhỏ, hòn sỏi vào trong bình nuôi cá, cho thêm đất vào các bồn cây, có thể trồng cây vào các chỗ đất trống trong vườn trường,...; (2) Lên dự trù các vật liệu cần, thiết bị cần sử dụng như cuốc, xẻng để cho trẻ chơi với đất, cát; (3) Tham khảo các đóng góp của đồng nghiệp; (4) Thể hiện ý tưởng trên thực tế.

2.4.3. Cung cấp những hiểu biết ban đầu về môi trường đất cho trẻ

Biện pháp này nhằm cung cấp cho trẻ vốn hiểu biết ban đầu về môi trường đất, mở rộng nhận thức cho trẻ về môi trường xung quanh; làm sáng tỏ mối quan hệ và sự phụ thuộc của các đối tượng trong môi trường đất và mối quan hệ qua lại giữa các đối tượng trong môi trường đất với các sự vật hiện tượng trong môi trường sống cũng như mối quan hệ tác động lẫn nhau với con người; GV có thể tổ chức hoạt động học tập có chủ đích trong hoạt động ngoài

trời hoặc thông qua các thí nghiệm. Ví dụ, GV cho trẻ tham gia hoạt động gieo hạt nhằm trau dồi kỹ năng quan sát, nhận xét: GV chuẩn bị đất giàu dinh dưỡng, bình tưới nước, nước, bay nhỏ và cào, hạt giống. GV có thể cho trẻ khám phá đất bằng hai bàn tay, sau đó cho trẻ sử dụng bay, cào đào cho đất tơi xốp, phơi đất trong vòng một tuần. GV có thể đặt các câu hỏi như: Tại sao phải xới cỏ, làm đất nhỏ và phơi đất trước khi gieo hạt,... Khi cho trẻ tưới một lượng nhỏ nước vào một nửa đất, nửa kia để khô, hỏi trẻ về sự khác biệt giữa đất khô và đất ướt bằng cách dự đoán, sau đó cho trẻ sờ, bóp đất để kiểm tra dự đoán của mình. Khi cho trẻ làm đất để gieo hạt, có thể đàm thoại về vai trò của đất đối với thực vật, các thành phần chất dinh dưỡng trong đất có thể nuôi lớn cây trồng cũng như lợi ích của các sinh vật trong đất đối với sự sinh trưởng và phát triển của cây, vai trò của thực vật đối với đất,... Những hoạt động này giúp trẻ tích lũy những kiến thức, những thông tin liên quan đến đất và các tài nguyên trong lòng đất.

2.4.4. Tổ chức các trò chơi nhằm củng cố, mở rộng biểu tượng và nội dung giáo dục môi trường đất cho trẻ

Trong quá trình tổ chức hoạt động ngoài trời, phần trò chơi vận động, chơi tự do, GV có thể lồng ghép các nội dung chơi nhằm giúp trẻ củng cố, mở rộng các thông tin, sự hiểu biết về môi trường đất, về các sinh vật sống trên mặt đất, trong lòng đất; về vai trò của đất với thực vật và con người, về sự ô nhiễm môi trường đất... Ví dụ, trò chơi “Bộ sưu tập các loại đá” giúp trẻ có khả năng quan sát, nhận biết được các loại đá khác nhau trong tự nhiên, hình thành khả năng trang trí nghệ thuật cho trẻ; trò chơi “Đắp sông hồ trên cát” giúp trẻ phân biệt cát khô, cát ướt; trò chơi “Gạch làm ra như thế nào” giúp trẻ nắm được đặc điểm của đất và biết thêm vai trò của đất có thể tạo ra gạch - vật liệu xây dựng các công trình cho đời sống con người; trò chơi “Vẽ tranh bằng cát” giúp trẻ nhận biết và phân biệt được các loại cát tự nhiên, nhuộm màu để tạo màu sắc khác nhau của cát, giúp trẻ có ý thức giữ gìn cho cát sạch sẽ và bảo vệ môi trường; trò chơi “Tìm kiếm hóa thạch” giúp kích thích tính tò mò, ham hiểu biết ở trẻ.

2.4.5. Khuyến khích trẻ tham gia hoạt động bảo vệ môi trường đất thông qua hoạt động lao động

Hoạt động lao động chính là nơi trẻ trải nghiệm những hiểu biết của mình để giải quyết một công việc cụ thể nào đó; vì vậy, trẻ có các hành động bảo vệ môi trường đất mang tính cụ thể và thực tiễn cao. Căn cứ vào lứa tuổi, GV có thể tổ chức cho trẻ lao động ngoài trời dưới hình thức khác nhau như giao nhiệm vụ, lao động theo nhóm, theo tập thể để trẻ thực hiện các hành vi bảo vệ, cải tạo môi trường đất. Tùy thuộc vào nội dung khai thác trong mỗi chủ đề mà GV có thể giao nhiệm vụ lao động cụ thể; trong đó, có lồng ghép các hoạt động để trẻ được tiếp xúc, tương tác với đất, đá, cát, sỏi... Ví dụ, GV có thể tổ chức cho trẻ đi nhặt lá cây, thu dọn, quét rác sân trường, vườn hoa để giữ cho bề mặt đất sạch sẽ; cho trẻ lao động xới đất, đào hố, gieo hạt, trồng cây, tưới nước để tạo độ ẩm cho đất để cây phát triển,... Trong quá trình tổ chức lao động cho trẻ, GV cần hướng dẫn cụ thể nhiệm vụ cho trẻ và giải thích cho các con hiểu được ý nghĩa những hành vi của mình trong quá trình lao động mang lại lợi ích gì cho môi trường đất. Có như vậy, đây mới thực sự là hoạt động nhằm điều chỉnh thái độ và hành vi cho trẻ tích cực bảo vệ môi trường đất. Tuy nhiên, để thực hiện biện pháp này, cần có vườn trường (sân trường) có cây, khoảnh đất để tổ chức cho trẻ lao động với các dụng cụ lao động phù hợp, đảm bảo an toàn cho trẻ.

3. Kết luận

Để giáo dục bảo vệ môi trường đất cho trẻ mẫu giáo, GV có thể sử dụng nhiều biện pháp khác nhau - từ việc lên kế hoạch, tích hợp nội dung giáo dục bảo vệ môi trường đất trong mỗi chủ đề đến việc bổ sung kiến thức và điều chỉnh thái độ, hành vi cho trẻ khi tham gia các hoạt động trải nghiệm, thực hành hành vi bảo vệ môi trường đất. Muốn hoạt động này có hiệu quả, GV cần nắm rõ đặc điểm phát triển nhận thức, xác định được khả năng của trẻ có thể làm được những gì khi tương tác với đất và các vật thể rắn, để từ đó có sự lựa chọn, phối hợp linh hoạt giữa các biện pháp. Đồng thời, GV cần khai thác tốt nội dung giáo dục môi trường đất trong từng chủ đề giáo dục, tạo môi trường hoạt động theo hướng phát triển năng lực của trẻ và sử dụng đa dạng các phương pháp một cách sáng tạo, linh hoạt.

Tài liệu tham khảo

- Hoàng Thị Phương (2008). *Khai thác nội dung giáo dục bảo vệ môi trường trong chương trình giáo dục trẻ mầm non*. Tạp chí Giáo dục, số 191, tr 56-58.
- Hoàng Thị Phương (2011). *Giáo trình giáo dục môi trường cho trẻ mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- Lê Thanh Vân (2004). *Con người và môi trường*. NXB Giáo dục.
- Lê Thị Ánh Tuyết, Trần Thị Ngọc Trâm, Lê Thu Hương (2019). *Hướng dẫn thực hiện chương trình mầm non*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- Lê Thị Kim Anh (2017). *Một số hoạt động trải nghiệm nhằm kích thích tính tích cực nhận thức của trẻ mẫu giáo 4-5 tuổi trong giáo dục hành vi bảo vệ môi trường*. Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt tháng 12, tr 17-19; 8.
- Nguyễn Thị Hòa (2009). *Giáo dục học mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- Trần Thị Ngọc Trâm, Nguyễn Thị Nga (2011). *Các hoạt động khám phá khoa học cho trẻ mầm non*. NXB Giáo dục Việt Nam.